

Linköpings Barnavårdsnämnd

1930- och 1950-talens barn och varför de blev inrapporterade

Wilja Transjö
Bernhard Ewers

Handledare: Maria Björkman

Sammanfattning

Den här studien har använt sig av en innehållsanalys med både kvalitativa och kvantitativa inslag. Studiens främsta syfte är att behandla Linköpings barnavårdsnämnds arbete med de förstagångsrapporterade barn under åren 1930 och 1950, skillnaderna mellan de två åren och jämföra den i linje med folkhemmets utveckling. Detta har gjorts genom att hämta informationen om nämndens arbete från deras protokoll under dessa två år, för att därigenom skapa statistiska resultat. De statistiska resultaten har byggts på kategorierna *vanartade* och *försummade* barn. Dessa kategorier har vi hämtat ur ett tidigare forskningsprojekt om nämndens arbete i Norrköping 1903-1925. Vi har sedan applicerat dessa kategorier på våra fall. Vi har sedan läst litteratur om socialpolitiska reformer under den valda perioden, för att förhoppningsvis därigenom få stöd för vår tes. Genom en sammanställning av de två årens statistiska resultat har vi kommit fram i enlighet med vår tes till att 1950 präglades av fler vanartade barn än 1930. Det finns dock ingen tydlig koppling mellan detta och folkhemmets utveckling under perioden.

Innehåll

Sammanfattning	1
1. Inledning	3
1.1 Inledning	3
1.2 Syfte & Frågeställningar	4
1.3 Avgränsningar	4
1.4 Källmaterial	5
1.5 Metoddiskussion	6
1.6 Definitioner	8
1.6.1 Vanart, Försummelse & Sedlighet	8
1.7 Forskningsläge	10
1.8 Bakgrund	13
1.8.1 Välfärdspolitikens utveckling	13
1.8.2 Barnavårdsnämnden	14
2. Undersökning	15
2.1 Fall ur 1930 års protokoll	16
2.1.1 Februari	16
2.1.2. Juni	18
2.1.3 December	19
2.1.4 Sammanfattning av år 1930	21
2.1.5 Tabell över de inrapporterade barnen 1930	22
2.2 Fall ur 1950 års protokoll	22
2.2.1. Februari	22
2.2.2 Juni	24
2.2.3. December	28
2.2.4 Sammanfattning av år 1950	28
2.2.5 Tabell över de inrapporterade barnen 1950	28
3. Avslutning	29
4. Käll- och litteraturförteckning	32

1. Inledning

1.1 Inledning

Detta är utdrag från en rapport i ett protokoll från ett sammanträde vid Barnavårdsnämnden i juni 1930. Det är rapport no. 137/1930 bilaga 156, onsdagen den 11:e juni 1930 och den behandlar ett fall där fem pojkar blivit anmälda för stöld.

“För olovliga tillgrepp hava 11-åriga Per [...] 13-åriga Valter [...] 13-åriga Harry [...] samt 14-åriga Karl [...] av härvarande kriminalpolis den 28 och 30 sistlidne maj samt den 2 innevarande juni blivit hörda, varjämte 14-åriga Stig [...] hörts angående bedrägligt förfarande, därvid de berättat följande.”

“Torsdagen den 17 april 1930 hade Per och Valter [...] befunnit sig utanför skolan [...], där de sammanträffat med 14-åriga Bengt, [...] brorson till i nämnda skola boende lärarinnan [...]. Kort härefter hade lärarinnan [...] synta begiva sig bort från skolhuset, [...]. Bengt [...] hade härpå springandes begivit sig fram till lärarinnan och då av henne [...] erhållit nycklarna till skolhuset, möjligen för att där uträtta något ärende [...]. Såväl Bengt som Per och Valter hade härpå, sedan Bengt de medhavda nycklarna öppnat skolhusets ena ingång, begivit sig in i skolhuset och härpå in i den olåsta skolsalen. Därstädes hade de under en stund uppehållit sig med lek, därunder Per, i tanke att sedermera tillsammans med Valter bereda sig tillträde till skolsalen och där tillgripa någonting, under det att Valter och Bengt tillfälligt avlägsnat sig ur skolsalen, öppnat ett av skolsalens stängda fönster och härpå, under det att han lagt ett sammanvikt papper mellan fönsterkarmen och fönsterposten, åter stängt fönstret men icke hasplat detsamma. [...] alla tre pojkarna efter ytterligare en stund lämnat skolsalen och skolhuset, [...]. härefter hade Per och Valter åter träffats utanför skolan. [...] De båda sistnämnda pojkarna [Per och Valter] hade då kommit överens om att genom det förenämnda fönstret bereda sig till skolsalen för att där tillgripa, därvid de i första hand tänkt tillgripa skolmaterial. [...] Med en kniv hade Valter öppnat fönstret och härpå krupit in genom detsamma, varpå han begivit sig till skolans ena ytterdörr, som var låst med patentlås, vilket utan nyckel kunde öppnas inifrån, och härpå genom dörren släppt in Per. Båda hade härpå inne i skolsalen öppnat ett materialskåp, i vars dörrlås hängt nyckelknippa,

med den till låset hörande nyckeln. Ur skåpet hade Valter tillgripit ett gummi och även några visitkortliknande pappersbitar. [...]”

1.2 Syfte & Frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka och analysera de inrapporterade barnens fall till Linköpings barnavårdsnämnd under åren 1930 samt 1950 för att undersöka om utvecklingen av välfärdsstaten återspeglas i de inrapporterade fallen.

Vår hypotes är att 1930- och 1940-talens välfärdspolitik påverkat samhället och barnavårdsnämndens syn på vad en god barndom är och att det därför också uppstått en förändring i anmälningarnas karaktär på 1950-talet. I undersökningen testas hypotesen för att se om den bör verifieras eller falsifieras.

Vi kommer att läsa de fall som tas upp för första gången och som inte är uppföljningar. Det vill säga fall som aldrig tidigare nämnts i protokollen. Vi kommer ta ut alla fall från månaderna februari, juni och december åren 1930 och 1950. När vi kollar på fallen kommer vi baserat på anledning till inrapportering, kategorisera dem, leta efter överrepresentation i kategorier under ett år och sedan jämföra de två åren ställda mot varandra. Slutligen kommer studien med hjälp av tidigare forskning om folkhemmet under denna period ställa vårt resultat mot folkhemmets samhällspåverkan för att se om detta kan ha något att göra med den eventuella utvecklingen i typ av fall.

Våra centrala frågor är:

1. Vad var anledningen till att barnens ärenden behandlades av nämnden?
2. Finns det tydliga skillnader mellan de två åren?
3. Hur kan skillnaderna förklaras?

1.3 Avgränsningar

Med tanke på detta breda ämne har vi valt att avgränsa till åren 1930 och 1950 samt månaderna februari, juni och december under respektive år. Åren valdes därför att de spänner över en period då en stor förändring skedde på det välfärdspolitiska området, framförallt genom att det socialdemokratiska partiet inledde sitt maktinnehav 1932 och innehade denna ställning under i princip hela perioden fram till undersökningsåret 1950 och vidare. Genom

att undersöka en relativt kort period på 20 år kan det bli tydligt om de politiska reformerna som genomfördes gav genomslag i samhället på ett sätt som går att urskilja genom barnavårdsnämndens arbete. För att hinna gå igenom materialet ordentligt valde vi att göra en ytterligare avgränsning genom att endast undersöka tre månader under varje år. Här gjordes bedömningen att det är bättre att genomgående kunna undersöka ett litet material än att översiktsläsa ett stort material.

1.4 Källmaterial

De källor vi kommer använda oss av är:

Barnavårdsnämndens protokoll med bilagor 1930 AI:5

Barnavårdsnämndens protokoll med bilagor 1950 AI:25

De protokoll som tagits i beaktande är från Linköpings stadsarkiv och utgörs av mötesprotokoll från barnavårdsnämnden i Linköping. Nämndens medlemmar sammanträdde i regel en gång per månad och behandlade då olika ärenden såsom anmälningar av barn och beslut om eventuella åtgärder för dessa barn och familjer. Som bilagor till protokollen finns bland annat rapporter från inspektörer, poliser och lärare som nämndens medlemmar tog del av som underlag för beslut om åtgärder.

Materialet kan med all säkerhet bedömas vara tendentiöst därför att det är nedtecknat av inspektörerna och deras värderande blickar. I anmälningarna framgår det ofta att det är lärare som inrapporterat oro för barnet i fråga och därmed får man lärarens syn på barnet. Lärarna rapporterade ofta in om barnens prestationer och deras närvaro samt huruvida de hade hela och rena kläder. Mycket av underlaget utgörs av också polisrapporter vilka även de kan bedömas vara tendentiösa. Det är delvis brist på vad familjen vars barn blivit inrapporterat själva anser men huvudsyftet är heller inte att analysera de samhällsstrukturella förändringarna. Det är viktigt att ha i åtanke när man läser protokollen att alla barn i Linköping som levde under dåliga levnadsförhållanden eller var i behov av hjälp, troligen inte blev inrapporterade. Det finns därmed mycket sannolikt ett stort mörkertal.

När vi förde statistik av de två åren, är det värt att påpeka att vi endast har tagit ut en fjärdedel av året totalt, även om de tre månaderna är utspridda. Vi har alltså, därigenom säkerligen, gått miste om en hel del viktig data. Det är även viktigt att påpeka att man under

1930-talet väldigt sällan gjorde hembesök och därav kan vi inte med säkerhet veta om barnet är vanartat eller försummat, eftersom försummelse kan vara orsaken till vanart. Det är även viktigt att ha i åtanke att statistik alltid är lite missvisande då det ofta finns mörkertal som inte räknas med, så även i vårt fall. Det lär ha funnits en hel del barn som aldrig blev inrapporterade.

Vanartade och *försummade* eller *sedligt försummade* är de begrepp som avhandlingsförfattaren Maria Sundkvist använder sig av i sin avhandling *De vanartade barnen: mötet mellan barn föräldrar och Norrköpings barnavårdsnämnd 1903-1925*.¹ Vi har valt att använda dessa begrepp också, vi anser att de är bra begrepp i vårt användningssyfte. Sundkvist använde sig av begreppen i en avhandling och hon är därmed väl påläst, hon nämner även att hon också fått inspiration om begreppen från tidigare källor och studier. Begreppet vanart ett ganska vanligt förekommande ord i vårt källmaterial, därmed blev det inte mer än lämpligt att anta *sedligt försummade* i de fall annan anledning förekommer.

Vårt att notera är att de namn som nämns i undersökningen är fingerade. Förnamn baserade på de vanligaste namnen kring den tiden, barnen är födda. Efternamn baserat på vanliga patronymikon och annars baserat på vanliga eller slumpmässiga natur efternamn alternativt lärda, adligas eller hantverkarens efternamn.

1.5 Metoddiskussion

Uppsatsämnet valdes efter sökningar i olika databaser, såsom LIBRIS, Historical abstract samt Google, slutsatsen blev att det finns relativt lite skrivet om Linköpings barn som blev inrapporterade till Barnavårdsnämnden särskilt under åren 1930 och 1950. Sökningarna i de olika databaserna resulterade i användbar litteratur till forskningsläget.

Studien gjordes enligt empirisk och kvalitativ metod. Empirism som historisk metod bygger bland annat på observationer av fotografier, texter och intervjuer.² De empiriska inslagen har baserats på läsning av de inrapporterade barnens fall var för sig, för att avgöra vad för typ av

¹ Sundkvist, Maria. *De vanartade barnen: mötet mellan barn föräldrar och Norrköpings barnavårdsnämnd 1903-1925*. Uppsala: Hjelm Förlag, 1994

² Gustavsson, Martin & Svanström, Yvonne (red.). *Metod: Guide för historiska studier*. Lund: Studentlitteratur (2018). S. 306.

fall det handlar om. Vad är anledningen till inrapportering? Är det barnet, vårdnadshavaren eller miljön?

Den kvalitativa metoden hör samman med den empiriska och eftersom innehållet i protokollen och rapporterna studerades så fick studien ett kvalitativt inslag³. Den hade även ett kvantitativt inslag. Kvantitativ metod går ut på att räkna och föra statistik om exempelvis viss förekomst av en eller flera företeelser.⁴ Den kvantitativa delen utgjordes av tabeller där anledningarna till inrapporteringarna kategoriserades. Kategorierna baserades på tidigare litteratur inom ämnet och den synen jämfördes med studiens resultat.⁵ I kapitel 1.6.1 definieras de olika benämningarna på kategorierna. Studien gjordes även utifrån en komparativ metod den belyste eventuella skillnader mellan åren. Den komparativa metoden användes. Metoden behandlar relationen mellan två eller flera samhällen, det vill säga den jämför för att förklara de skillnader och mönster som framkommit vid den empiriska och kvalitativa studien.⁶

När vi gick igenom materialet använde vi oss av kategorierna *vanartiga* och *försummade* (definierade i kapitlet nedan). Genom att analysera innehållet i texterna kunde vi bedöma hur fallen vi läste borde kategoriseras. Uppdelningen i kategorierna blev sedan utgångspunkten för jämförelsen mellan åren.⁷

Vi läste de fall som togs upp för första gången och som inte är uppföljningar. Det vill säga fall som aldrig tidigare nämnts i protokollen. Vi tog ut alla fall från månaderna februari, juni och december åren 1930 och 1950. När vi kollade på fallen har vi baserat på anledning till inrapportering, kategoriserat dem, letat efter överrepresentation i kategorier under ett år och sedan jämfört de två åren ställda mot varandra. Slutligen har studien med hjälp av tidigare forskning om folkhemmet under denna period ställt vårt resultat mot folkhemmets samhällspåverkan för att se om detta kan ha något att göra med den eventuella utvecklingen i typ av fall.

³ Florén, Anders & Ågren, Henrik, Historiska undersökningar. Grunder i historisk teori, metod och framställningssätt. Lund, Studentlitteratur (2018). S. 58.

⁴ Ibid. S. 58-59.

⁵ Ibid. S. 53

⁶ Ibid. S. 39, 150.

⁷ Florén, Anders & Ågren, Henrik, Historiska undersökningar. Grunder i historisk teori, metod och framställningssätt. Lund, Studentlitteratur (2018). S. 53.

Värt att veta som läsare är att vi när det funnits flera barn i ett och samma fall räknat de som individ. Varje barn har därmed bidragit till statistiken i de två kategorierna *vanartade* och (*sedligt*) *försummade*. Det är även värt att notera att vi endast kommer använda begreppet försummelse istället för sedligt försummade.

1.6 Definitioner

1.6.1 Vanart, Försummelse & Sedlighet

De begrepp som nämns nedan har vi med eftersom de kommer att förekomma i vårt material.

Vanartade och *försummade* eller *sedligt försummade* är de begrepp som avhandlingsförfattaren Maria Sundkvist använder sig av i sin avhandling *De vanartade barnen: mötet mellan barn föräldrar och Norrköpings barnavårdsnämnd 1903-1925*.⁸ Sundkvist använder sig av dessa begrepp för att kategorisera de inrapporterade barnens fall och dess typ, det vill säga varför de blev inrapporterade.

För att definiera dessa begrepp kommer vi se till hur Sundkvist själv förklarar dem i sin bok men även ta hjälp av Nationalencyklopedins ordbok online.

På Nationalencyklopedins hemsida NE kan man under kategorin ordböcker (med avgränsning till *Svensk ordbok*, *Svenska synonymer* och *Svenskt språkbruk*) läsa definitionen av *vanart* som:

“[...] ngt ålderdomligt som visar betänkligt beteende (från uppfostringssynpunkt; särskilt om barn eller ungdom) [...]”⁹

Med hjälp av de synonymer som NE ger på sökordet kan man definiera begreppet som följande: barn och unga som uppträder styggt, är ouppfostrade och svåra att hantera.¹⁰

I sin avhandling skriver Sundkvist som följande om begreppet:

“[...] förklaras ej i lagtexten. [...] det fanns i lättare och grövre sorters vanart. I kommitténbetänkandet står det att vanart var ‘de barn, vilka vare sig genom begånga men

⁸ Sundkvist, Maria. *De vanartade barnen: mötet mellan barn föräldrar och Norrköpings barnavårdsnämnd 1903-1925*. Uppsala: Hjelm Förlag, 1994.

⁹ Nationalencyklopedin. NE ordböcker: *Vanartig*.

https://www.ne.se/ordb%C3%B6cker/search?d=ne_sv_ordbok%2Cne_sv_sprakbruk%2Cne_sv_syno&s=vanartig (hämtad 2023-03-28)

¹⁰ NE ordböcker: *Vanartig*. (hämtad 2023-03-28)

icke laga ordning beivrade brottsliga handlingar eller genom bettleri¹¹, skolförsummelse eller annorledes ådagalagt dåligt uppförande’.”¹²

På NE kan man under kategorin ordböcker (med avgränsning till *Svensk ordbok*, *Svenska synonymer* och *Svenskt språkbruk*) läsa definitionen av *sedlig* som:

“[...] ngt högtidligt moraliskt högtstående (särskilt i sexuellt avseende) [...]”¹³

Med hjälp av de synonymer som NE anger på sökordet kan man definiera ordet som något moraliskt där renhet och kyskhet ligger nära begreppet.¹⁴

På NE kan man under kategorin ordböcker (med avgränsning till *Svensk ordbok*, *Svenska synonymer* och *Svenskt språkbruk*) läsa definitionen av *sedlighet* som:

“[...] hög grad av (sexual)moral sedlighetspolis; såra tukt och sedlighet [...]”¹⁵

Med hjälp av de synonymer som hemsidan anger på sökordet kan man definiera begreppet som något som har med goda seder och anständighet att göra.¹⁶ Man kan genom detta tolka begreppet, i just vår kontext, som ett önskvärt beteende där moraliskt tänkande bör vara närvarande.

På Nationalencyklopedins hemsida kan man under kategorin ordböcker (med avgränsning till *Svensk ordbok*, *Svenska synonymer*, *Svensk skolordlista* och *Svenskt språkbruk*) läsa definitionen av *försummelse* som:

“[...] underlåtenhet att fullgöra förpliktelse ingenting ursäktar hans försummelse av barnen; försummelse i tjänsten se förbiseende [...]”¹⁷

“det att slarva och inte göra det som man borde göra”¹⁸

Sunkvist skriver i sin avhandling om *Sedlig försummelse* på följande vis:

¹¹ Bettleri betyder att tigga.

¹² Sundkvist, Maria. De vanartade barnen: mötet mellan barn föräldrar och Norrköpings barnavårdsnämnd 1903-1925. Uppsala: Hjelm Förlag, 1994. S. 56-57.

¹³ Nationalencyklopedin. NE ordböcker: *Sedlig*.

https://www.ne.se/ordb%C3%B6cker/search?d=ne_sv_ordbok%2Cne_sv_sprakbruk%2Cne_sv_syno&s=sedlig (hämtad 2023-03-28)

¹⁴ Nationalencyklopedin. NE ordböcker: *Sedlig*. (hämtad 2023-03-28)

¹⁵ Nationalencyklopedin. NE ordböcker: *Sedlighet*.

https://www.ne.se/ordb%C3%B6cker/search?d=ne_sv_ordbok%2Cne_sv_sprakbruk%2Cne_sv_syno&s=sedlighet (hämtad 2023-03-28) (hämtad 2023-03-28)

¹⁶ Nationalencyklopedin. NE ordböcker: *Sedlighet*. (hämtad 2023-03-28)

¹⁷ Nationalencyklopedin. NE ordböcker: *Försummelse*.

https://www.ne.se/ordb%C3%B6cker/search?d=ne_sv_ordbok%2Cne_sv_sprakbruk%2Cne_sv_syno%2Cne_sv_skolordlista&S=f%C3%B6r_Summelse (hämtad 2023-03-28)

¹⁸ Nationalencyklopedin. NE ordböcker: *Försummelse*. (hämtad 2023-03-28)

“Enligt lagen var sedlig försummelse detsamma som ‘föräldrars [...] lastbarhet, vårdslöshet eller oförmåga att ägna barnen nödig tillsyn’. [...] Sedligt försummade var här de barn som var ‘i saknad af föräldravård och uppfostran eller ock den uppfostran, som kommer dem till del, är en af en i sedligt afseende föderfbringande beskaffenhet’.”¹⁹

Sundkvist själv anser själv att de definitioner hon hittat och valt att använda är “vaga” trots att det finns exemplifiering av vad vanart var.²⁰

Utifrån dessa begreppsdefinitioner har vi kategoriserat alla typer av fall som grundat sig i anmälan på grund av brott eller misshandling i skolan eller av skolgång som *vanartade*.

Alla andra anledningar som rapporterats som kategoriserats som (*sedligt*) *försummade*, detta är alltså när barnen har dåliga hemförhållande antingen på grund av bostad eller föräldrar, annan typ av dålig omgivning eller miljö. Vi kommer härnäst endast använda begreppet *försummade* om inte annat nämns inom citat.

Vi går alltid efter barnavårdsnämndens tolkning i första hand, så länge det skrivs ut och i de andra fallen är det vår egen bedömning baserat på det som står i rapporterna.

1.7 Forskningsläge

Forskning om barn och deras uppväxt från sekelskiftet och framåt finns det lite skrivet om men när vi sökte efter litteratur att använda till studiens forskningsläge var det svårt att hitta tidigare arbeten som behandlar ämnet. Avsaknaden av tidigare studier visar att ämnet *barnavårdsnämnden* är ett relativt outforskat område inom historievetenskapen.

För att få en bild av hur välfärdsstaten växte fram använder vi oss av Klas Åmarks bok *Hundra år av välfärdspolitik*. Professor och historikern Klas Åmark har i denna bok följt utvecklingen vad gäller reformer på välfärdsområdet i Sverige och Norge under åren 1880-1980. Genom hans forskning kan vi veta vilka reformer som genomfördes och när. Det hjälper oss att förstå hur förutsättningarna kunde skilja sig år 1950 jämfört med år 1930 ur ett socialpolitiskt perspektiv.

Socialdemokraterna kom till makten 1932 under en period som präglades av ekonomisk kris. Åmark beskriver att den nya regeringen fokuserade på att sätta människor i arbete. Detta gjordes genom att staten lånade pengar för att finansiera nödhjälpsarbeten. Man valde denna

¹⁹ Sundkvist. 1994. S. 56-57

²⁰ Sundkvist. 1994. s. 57

metod framför att ge ekonomiskt bistånd till de arbetslösa.²¹ Trots detta fanns även en vilja hos LO och socialdemokraterna att införa ett statligt stöd till de fackligt drivna arbetslöshetskassorna. Man ville även att medlemskapet i A-kassorna skulle bli obligatoriskt. Som ett resultat av en kompromiss för att kunna driva igenom reformen i riksdagen blev dock medlemskapet frivilligt. Enligt Åmark blev resultatet av reformen från 1934 svagt. Ersättningarna blev låga och de flesta A-kassor föredrog att inte ansluta sig till det statliga systemet.²² Åmark menar att de socialförsäkringssystem som infördes under 1930-talet inte hade som uppgift att bekämpa fattigdom. Istället riktades systemen mot skötsamma löntagare. Många grupper som till exempel lantarbetare, funktionshindrade och icke-skötsamma hamnade därför utanför skydds nätet.²³ Förutom pensionsreformen 1935 så var arbetslöshetsförsäkringen den mest betydande välfärdsreformen som genomfördes under 1930-talet. Reformarbetet tog en paus under krigsåren.

I en utredning om vanvård i den sociala barnvården från SOU beskrivs i korthet några sociala reformer som genomfördes under perioden 1930-1950. Dessa reformer var; moderskapsunderstöd (1933), barnvårdscentraler (1937) och allmänna barnbidrag (1948). Den barnvårdslag som antogs 1924 var den mest omfattande ditintills och den innebar bland annat att varje kommun var tvungen att inrätta en barnvårdsnämnd. Lagen från 1924 gällde fram till 1960 men med många förändringar. Utredningen går dock inte in i detalj på vilka förändringar som genomfördes.²⁴

Vi har även använt oss av avhandlingen *De vanartade barnen: mötet mellan barn föräldrar och Norrköpings barnvårdsnämnd 1903-1925*, av Maria Sundkvist. Avhandlingen är en filosofie doktorsavhandling, som är en delstudie i ett projekt vid namn *Rädda barnen!*. Bokens huvudsyfte är att bekanta sig med de barn i Norrköping som vid sekelskiftet 1800-1900 anmäldes till den nyinrättade barnvårdsnämnden. De anställda ville rädda barn från en dålig uppväxt på grund av både dålig miljö såväl som deras föräldrar men inte minst barnen själva.²⁵ Det Sundkvist kommer fram till i sin avhandling är att staten under seklets gång hela tiden velat se till att barnen får en god barndom och viljan att skydda samhället från de barn som missköter sig och att hålla barnen borta från missförhållanden. Hon analyserar

²¹ Åmark, Klas. Hundra år av välfärds politik: Välfärdsstatens framväxt i Norge och Sverige. Umeå: Boréa Bokförlag (2005). s. 67

²² Åmark. 2005. s. 72-75

²³ Åmark. 2005. s. 83

²⁴ Vanvård i social barnvård under 1900-talet, SOU 2009:99, s 53-56

²⁵ Sundkvist. 1994. Se bokens baksida.

mötet mellan nämnden och familjerna vars barn blev anmälda. Sundkvist behandlar även vilken kulturell och social innebörd lagstiftningen fick och dess konsekvenser för dem som blev berörda. De sociala förhållanden som barnen levde under och hur man bäst skulle uppnå en god barndom åt dem som inte fick den naturligt i sin biologiska familj. Sundkvist skriver även om hur samhällets vuxna såg på den gatukultur som växte fram bland stadens unga.²⁶ Vidare behandlar avhandlingen hur barnen som blev objekt för barnavårdsnämndens åtgärder inte tycktes hålla med nämndens syn på vad en god barndom innebar och om hur dessa barns trygghet (d.v.s. vänner och familj etc) försvann i och med ett omhändertagande.²⁷ Sundkvist drar slutsatsen att den goda barndomen som samhället och nämnden ville uppnå borde bestå av hemmet som utgångspunkt, annars lantlig miljö, närvarande föräldrar samt tid för lärande och lek. Barnen skulle alltså vistas i hemmet eller i skolan med vuxna närvarande och aldrig på gatan. Idéerna kan spåras till Englands syn på barndom kring sekelskiftet 1800-1900, där man ansåg att detta livsstadie var "beroendets tid" och att barnen bör försörjas och skyddas av sina föräldrar.²⁸

²⁶ Sundkvist, Maria. De vanartade barnen: mötet mellan barn föräldrar och Norrköpings barnavårdsnämnd 1903-1925. Uppsala: Hjelm Förlag, 1994. s. 237-238

²⁷ Sundkvist. 1994. s. 242-243.

²⁸ Sundkvist. 1994. s. 53-56.

1.8 Bakgrund

1.8.1 Velfärdspolitikens utveckling

Grunden till den moderna socialpolitiken går möjligen att finna i industrialiseringen och framväxten av lönearbetet även om detta samband är omdiskuterat inom forskningen.²⁹ Tidigare hade omsorg av barn, äldre och sjuka skötts inom ramen för gården där ansvaret hade legat hos husbonden men i och med urbaniseringen upplöstes dessa relationer. I städerna begränsades arbetsgivarnas ansvar till den tid då arbetarna befann sig på arbetsplatsen. Det tomrum som skapades fylldes till en början av frivilliga privata försäkringskassor.³⁰ De första statliga reformerna på välfärdsområdet genomfördes mellan åren 1891 och 1916. Reformpolitiken drevs främst av liberaler, radikala demokrater och socialpolitiska aktivister medan konservativa motsatte sig reformer. Det fanns dock även bland de konservativa de som ville ha reformer. Dessa tog inspiration från Tyskland och såg det som ett led i en modernisering av samhället. Flera av de tidiga välfärdspolitiska reformerna genomfördes av konservativa regeringar.³¹

År 1891 infördes ett statligt stöd till de frivilliga sjukförsäkringarna, stödet kom att utökas 1910. År 1901 infördes en olycksfallsförsäkring som endast omfattade ett begränsat antal yrkesgrupper. År 1913 infördes en lag om folkpensioner som bestod av två delar, dels en universell pensionsförsäkring med låga ersättningar och dels ett behovs- och inkomstprövat pensionstillägg. År 1914 infördes ett arbetslöshetsunderstöd som kunde utdelas antingen som kontant ersättning eller i form av ett nödhjälpsarbete.³² Under perioden då de första reformerna genomfördes var den rådande bilden att mannen var den som skulle försörja familjen medan kvinnan ansvarade för hushållet och barnomsorgen. För många familjer räckte dock inte mannens inkomst utan det krävdes att även kvinnan och barnen arbetade. De första reformerna riktades i de flesta fall endast till den lönearbetande mannen trots att ersättningarna inte räckte för att försörja en hel familj. Alla kvinnor hade dock rätt till ålderspension. Moderskapsförsäkringen var en ersättning som kunde betalas ut till kvinnor i

²⁹ Åmark, Klas. Hundra år av välfärdspolitik: Velfärdsstatens framväxt i Norge och Sverige. Umeå: Boréa Bokförlag (2005). s. 46-47

³⁰ Åmark. 2005. s. 44-45

³¹ Åmark. 2005. s. 45-47

³² Åmark. 2005. s. 48-51

samband med graviditet. Försäkringen betalades ut via frivilliga sjukförsäkringar. 1912 infördes ett statligt stöd till moderskapsförsäkringen via de frivilliga sjukförsäkringarna.³³

År 1932 kom socialdemokraterna till makten under ledning av statsminister Per Albin Hansson. De gjorde upp med Bondeförbundet om en krispolitik för att möta 30-talskrisen. Kärnan i denna politik var en aktiv konjunkturpolitik där staten genom underskott i budgetbalansen satsade på reservarbeten för att mildra effekterna av lågkonjunkturen.³⁴ Socialminister Gustav Möller ansåg att det var bättre att ge arbetslösa arbete än att ge dem ersättning inte minst för deras värdighets skull.³⁵ Åren 1935 och 1937 förstärktes båda delarna av folkpensionen från 1913 men tyngdpunkten lades nu på det behovs- och inkomstprövade tillägget. Ett dyrortstillägg lades även till folkpensionen år 1935. Dyrortstilläggen var ett sätt att hantera de stora prisskillnader som fanns i landet och systemet var redan etablerat till exempel när det gällde lönesättning.³⁶ År 1934 infördes en frivillig arbetslöshetsförsäkring.³⁷

1.8.2 Barnavårdsnämnden

Barnavårdsnämnden var en kommunal institution som skötte om den sociala barnvården i Sverige mellan åren 1902 och 1982, 1902 instiftades en lag om den sociala barnvården i riket vilket gav kommuner rättigheter och skyldigheter till en mängd olika saker. En av de skyldigheter som landstingen och kommunerna fick var att inrätta barnhem och skyddshem. Från och med 1926 var Barnavårdsnämnden en obligatorisk inrättning som alla kommuner var tvungna att inneha. Detta system där olika institutioner och yrkesmän i kommunen fick ingripa med tvångsåtgärder har varit en förhållandevis skandinavisk företeelse, istället var det vanligt med specifika familjedomstolar i andra länder.³⁸

Grunden till barnavårdsnämnden lades när en motion framlades av andra kammare ledamoten och folkskolläraren Fridtjuv Berg 1902. Berg skrev i sin motion om ungdomskriminaliteten som ökat som nu tycktes bekymra honom, det fanns en rädsla för hur denna kriminalitet skulle påverka rikets framtida befolknings moral. Berg ansåg att Sverige borde göra som

³³ Åmark. 2005. s. 55-57

³⁴ Åmark. 2005. s. 61-63

³⁵ Åmark. 2005. s. 66-70

³⁶ Åmark. 2005. s. 66-71

³⁷ Åmark. 2005. s. 72-74

³⁸ Nationalencyklopedin, barnavårdsnämnd. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/barnavårdsnämnd> (hämtad 2023-03-24)

Storbritannien, som hade instiftat speciella institutioner för att på så vis behandla samhällsproblemet.³⁹ Motionen togs på allvar och en kommitté tillsattes för utredning, kommittén kom att kallas *Tvångsuppfostringskommittén*.⁴⁰ I Tvångsuppfostringskommittén hade merparten av ledamöterna en önskan om att inrätta en kommunal nämnd, *Barnavårdsnämnden*, för att hjälpa de barn som ansågs vara så kallade *försummade* eller *vanartade*.⁴¹ I merparten av landets kommuner var det skolområden som fick i uppgift att sätta den nya lagen till verket och inte barnavårdsnämnden. Nämnden fanns i 5% av alla skoldistrikt år 1908 och år 1920 fanns den i 34.6% av distriktet. När lagen hade inrättats fick rikets kommuner det enklare att omhänderta barnen, skälen till denna åtgärd hade ökat, skillnaden låg i att man tidigare grundat beslutet i nära anknytning till barnets skolgång men nu kunde beslutet tas av andra skäl som var icke-skolrelaterade.⁴² Barnavårdsnämnden fick tillåtelse till fyra olika åtgärder i och med införandet av 1902 års lag, *sfs 1902:67 § 8*⁴³, åtgärderna var:

“samtal, hembesök, aga och avskiljande”.⁴⁴

Den sistnämnda åtgärden var man mer varsam med att anta, den användes endast efter att alla de andra åtgärderna först prövats alternativt om det redan från början ansågs vara lönlöst att pröva de andra innan omhändertagande.⁴⁵

Det är också av intresse att lägga märke till att myndighetens namn initierar att barnavårdsnämnden skulle verka just *vårdande*, uppfostra och inte straffa.⁴⁶

2. Undersökning

³⁹ Sundkvist, Maria. *De vanartade barnen: mötet mellan barn föräldrar och Norrköpings barnavårdsnämnd 1903-1925*. Uppsala: Hjelm Förlag, 1994. s. 39.

⁴⁰ Sundkvist. 1994. s. 42.

⁴¹ Sundkvist. 1994. s. 48

⁴² *ibid.* s. 71.

⁴³ Se sida 172 i Sundkvist. 1994.

⁴⁴ Sundkvist. 1994. s. 172.

⁴⁵ *Ibid.* s.172.

⁴⁶ *ibid.* s. 42.

2.1 Fall ur 1930 års protokoll

2.1.1 Februari

Vid sammanträdet i februari 1930 togs följande fall upp.

Fall §26

I januari 1930 inkommer en anmälan från stadens folkskoleinspektör angående Elsa (f.1913) som frånvarat i fortsättningskolan under höstterminen 1929, då hon varit inlagd på lasarettet från oktober till en tid innan jul samma år. Elsa hade blivit smittad av venerisk sjukdom och sedan själv fört smittan vidare. Folkskoleinspektören ansåg i samråd med lärarinnan Fröken Lindberg att hon inte borde återgå till skolundervisningen även om hon blivit frisk igen. Detta för att det nu var känt bland kamrater varför hon uteblivit från sin undervisning och detta trodde man skulle kunna bidra klasskamrater som skulle vägra vara i samma rum som flickan. Det ansågs dessutom vara demoraliserande att låta henne återgå till skolan. Den åtgärd som ansågs lämplig för Elsas fall var omhändertagande för uppfostran. Modern menade på att hon behövde sin dotter i hemmet som hjälp de dagar då hon hade för ont i sina ben för att gå, men detta tog inte nämnden hänsyn till. De ansåg att hon behövde omhändertas i enlighet med §22 mom. c/ i barnavårdslagen,⁴⁷ för skyddsuppfostran på grund av sedeslöst liv.⁴⁸

Fall §28

I januari 1930 hade en anmälan angående Nils (f.1919) inkommit, då misshandel i hemmet (av fadern) misstänktes.⁴⁹

I rapporten går det att läsa att pojkens lärare hade begärts ha uppsikt över honom men de hade inga anmärkningar som skulle kunna indikera på sådana förhållanden i hemmet då han skötte sin skolgång bra. Nils hade då blivit inkallad till folkskoleexpeditionen där han frågats om denna företeelse där pojken erkände att han föregående kväll fått ett slag i nacken av sin far men att detta inte gjort ont och inga märken fanns heller som kunde vittna om slaget. Pojken erkände även under samtalet att han ganska ofta brukade få utstå slag från sin far utan att egentligen veta riktigt varför. Nils sa återigen att detta "[...] aldrig var så farligt" och på grund av det samt pojkens fysiska stånd ifrågasattes det om huruvida han faktiskt var utsatt för misshandel, men att hans fader eventuellt borde få tillsägelse om att det är olämpligt att använda kroppssaga i uppfostringssyfte konstaterades.⁵⁰

⁴⁷ "Kungl. Maj:ts proposition nr 150", Sveriges Riksdag,

<https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/kungl-majts-proposition-nr-150_DL30150/bl/html#totop> §22 mom. c/ 1924. "[...] taga befattning med misshandlade, vanvårdade, eller för annan fara till liv eller hälsa utsatta barn samt barn, som äro vanartade eller i fara att bliva vanartade" (Hämtad: 9/5-2023)

⁴⁸ Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköping stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §26, bilaga 35.

⁴⁹ Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköping stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §28.

⁵⁰ Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §28, bilaga 50.

I protokoll anteckningen kan man läsa att fader vid förhör med ordförande sagt att hans hustru och pojkens styvmor var nervös [till sättet] och inte tålde sin styvson särskilt bra, de skulle enligt fadern ofta gräla med varandra och hustrun ska även hotat med att lämna hemmet om inte pojken försvann från hushållet. Fadern sade även att hans son varit anledning till bråk mellan honom och hans hustru, varvid han gett sonen stryk. Fadern sade även att han vore tacksam om barnavårdsnämnden kunde hjälpa makarna genom att ta in pojken och ge honom en plats på *Sundbergska gossebarnhemmet*. Beslutet blev att bevilja faderns önskan och Nils omhändertogs för placering på barnhem. [Nils räknas här som försummad då föräldrarna brustit i sin vårdnad].⁵¹

Fall §29

I januari 1930 hade advokaten Kjellander anmält till barnavårdsnämnden att typografens Alexander var orolig å sina barns vägnar, Alexander hade nyligen flyttat från sin hustru detta på grund av hennes beteende. Alexander fruktade nu att hans barn Gunnar, född 1919 och Rut-Inga, född 1921 var utsatta för fara.⁵²

I bilaga 56 kan man läsa om ett hembesök som gjordes hos barnens moder, men att familjen ej var hemma. Inspektören fick därmed genom värdinnan Fru Andersson veta att familjen flyttade in i huset hösten 1928 och att hustrun till en början varit lugn men att hon ett år senare börjat slå i dörrar och bara slog ännu värre efter tillsägelse. Värdinnan berättade även för inspektören att hon ofta är utanför hemmet men att hon när hon väl är hemma för en hel del liv genom att skälla på grannar och kasta stolar. Alexander ska ha gått och försökt söka arbetsinrättning åt sin fru men då fått höra att han borde söka sig till läkare med sin fru istället.⁵³

I anteckningarna från sammanträdet skrivs det att deras hyresvärd har sagt att hon förde oväsen ända till klockan tolv om nätterna samt att hon spottar efter andra på gården, vilket barnen tagit efter.⁵⁴

Alexander sa även enligt protokollet att han inte kunde leva med sin hustru längre och ville ta ut skilsmässa, detta på grund av hon enligt honom skulle vara “[...] svartsjuk, trätgirig och bråkig och icke sköter hemmet [...]”. Han vände sig till nämnden så han skulle kunna få vårdnaden över barnen istället. Ärendet bordlades tills vidare, tills det avgjorts vem som var berättigad vårdnaden.⁵⁵

⁵¹ Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §28.

⁵² Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §29

⁵³ Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §29, bilaga 56..

⁵⁴ Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §29.

⁵⁵ Ibid.

Fall §32

I slutet av januari 1930 hade Dr. Ugglavädjade till barnavårdsnämndens ordförande att de omedelbart borde omhänderta Bo (f.1929) och Bengt (f.1923) till den ogifta stickerskan fröken Almgren. Doktorn hade gjort denna anmälan då yngsta pojken hade varit sjuk och bostaden de bodde i enligt honom var i dåligt skick nog för att vara en fara för både liv och hälsa för de båda barnen. Nämndens inspektris gjorde på Doktors begäran ett hembesök och kunde därmed bekräfta uppgifterna om hemmets skick. När modern hördes om detta levnadsförhållande sa hon att hon skulle vara tacksam om barnen kunde få hjälp och få ett annat hem. Beslutet blev att de båda pojkarna intogs i nämndens verksamhet för att få skyddsopfostran i enlighet med §22 i barnavårdslagen.⁵⁶

2.1.2. Juni

Vid sammanträdet i juni 1930 togs följande fall upp.

Fall §120

I maj 1930 inkom en polisanmälan från kopparslagaremästaren Bergman att han sedan en tid tillbaka blivit utsatt för mindre poststölder på mindre belopp. Den som utpekades som skyldig var forar sonen Hugo (f.1916) som sades vara skyldig till inbrott och stöld. Bra att veta är att det i polisrapporten står att pojken tidigare sprungit ärenden åt Bergman när hans egen son var på skolresa.⁵⁷

I rapporten kan man läsa att pojken bland annat ska ha stulit på summor som 5. 50 kr, 3.25 kr, 50 öre och 75 öre. Mannen hade till sin verkstad på gården anlant på morgonen med ohasplade fönster.⁵⁸

Fadern till Hugo hade vid möte med nämndens ordförande lovat att hålla bättre koll på sin son, han sa även att sonen aldrig tidigare visat tecken på vanart. Beslutet i fallet blev att ge sonen en "allvarlig varning" samt fadern en "allvarlig förmaning" att sköta sitt uppdrag som uppfostrare bättre. Pojken fick även en övervakare, överläraren Sandberg.⁵⁹

Fall §121

I juni 1930 inkom en polisrapport där en grupp med pojkar blivit anmälda för grov stöld, de ska enligt rapporten ha stulit velocipeder, verktyg och pengar. De anmälda var Per (f.1918), Valter (f. 1917) och Harry (f. 1916). I anmälan finns även Stig för att ha bedragit Valter på 12.50 kr och lagt dem på nöjen.⁶⁰

⁵⁶ Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §32, ingen bilaga.

⁵⁷ Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §120.

⁵⁸ Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §120, bilaga 153.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §121.

I rapporten kan man bland annat läsa att pojkarna ska ha fört de stulna verktygen till en hydda i skogen för att gömma dem där, de hade även begått skadegörelse i och med detta då de olovligt fällt granar för att kunna bygga sin hydda för vilken de stulit verktygen. De hade även i skolan snott suddgummi, visitkort liknande pappersbitar samt pengar ur katedern, de snodde sammanlagt ca. 3.80 kr av cirka 50 kronor vid tillfället. Pengarna hade använts för att köpa "godsaker". De hade även gjort ett till tillslag för att stjäla mer pengar. Den 17:e maj 1930 kom Valter på tanken att han ville stjäla en velociped, från järnvägsarbetaren Nilsson, han hade fått tanken när han skulle hem från en vän som avrått honom från tillgreppet då pojken inte ville bli misstänkt på grund av Valter tillgrepp. Han ska i alla fall ha begett sig till den plats järnvägsarbetarnas förvarade sin velociped, en olåst bod, han ska sedan ha tagit velocipeden den 2-3 kilometer långa resvägen hem och sedan gömt den. Han sålde den sedan till velociped reparatören när han fick kännedom om att polisen nu var medvetna om penga stölden. Velocipeden hade även förstörts ganska ordentligt under den tid Valter innehåft velocipeden. Det hade även gjorts flera tillgrepp.⁶¹

Beslutet i fallet blev att utreda vidare om åtgärder för Valter som setts som ledaren, samt att Per och Harry fått varningar och deras föräldrar förmaningar och hur de skött sin uppfostran. Deras övervakare blev två lärare som båda hette Karlsson.⁶²

Fall §122

I protokollets anteckningar från mötet den 11:e juni kan man läsa om hustru Eriksson, som misstänks misshandla sina två yngsta barn Alfred (f.1919) och Lars (f. 1923). Enligt protokollet ska den äldre av dem ha hållit sig borta från hemmet flertalet gånger. Beslutet som togs blev att göra en polisutredning.⁶³

Fall §131

I protokoll anteckningarna står det att hembiträdet Tora önskade att nämnden skulle omhändertaga hennes son Hans (f.1930) då hon var tvungen att ta tjänst för att försörja sig. Barnavårdsnämnden lyssnade på moderns önskan och omhändertog barnet för upptagningshem.⁶⁴

2.1.3 December

Vid sammanträdet i december 1930 togs följande fall upp.

⁶¹ Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §121, bilaga 156

⁶² Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §121.

⁶³ Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §122, ingen bilaga.

⁶⁴ Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §131, ingen bilaga.

Fall §221

I november 1930 inkom en polisrapport angående pojkarna utomäktenskapliga sonen Vilgot (f.1915), Valter (f.1914), Gunnar (f.1916), Sten (f.1917) och Emil (f.1915). Vilgot och Valter hade anmälts för förskingring samt förfalskning av postaviseringar och stöld av lösbrev, de blev för detta åtalade i rådhusrätten och därmed fick de ingen åtgärd upprättade av nämnden.⁶⁵

De andra tre pojkarna anmäldes för att mottaga de pengar som Vilgot olagligt tagit för egen del. Sten samt Emils föräldrar hade på begäran haft möte med nämndens ordförande, de båda påstod att barnen aldrig tidigare varit skyldiga till vanart. Gunnars lärare var närvarande och sa då att pojken aldrig haft problem i skolan men att han var en "svag stackare" och att han saknade "egen vilja" och därmed gjorde vad andra gjorde.⁶⁶

Beslutet blev att Gunnar och Sten fick varningar och deras föräldrar förmaningar. Deras övervakare blev deras lärare. Emils fall kunde nämnden läsa att han tidigare erhållit varning men de beslöt att tillskriva en ny samt ny förmaning åt hans moder.⁶⁷

Fall §222

I protokoll anteckningarna från 10.e december står det att en anmälan inkommit från stadens folkskoleinspektör angående Britta (f.1920), för bland annat dåligt uppförande samt frånvaro i skolan enligt bifogade bilagor. Utöver inspektörens anmälan hade även modern besökt ordförande hos nämnden och beklagat sig över sin dotters uppförande och enligt modern själv vore den enda lösningen att sätta dottern på anstalt för att komma till rätta med hennes vanartighet.⁶⁸

I protokollet kan man läsa att man enligt §102 och §125 i 1929 års protokoll antecknat om tidigare varningar utfärdade åt flickan och åt hennes föräldrar förmaningar.⁶⁹

Brittas far var en handelsresande man och nämnden ville låta honom yttra sig i sin dotters fall innan vidare åtgärder, där av bordlades ärendet till nästa sammanträde för att därifrån sen se efter eventuell lämplig vårdanstalt.⁷⁰

Fall §224

I protokoll anteckningarna från sammanträdet kan man läsa om konsumentombudsmannen Oscarsson och hans hustru anmält att de hade hand om Kerstin (f.1919) dotter till eldaren

⁶⁵ Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §221.

⁶⁶ Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §221, bilaga 218.

⁶⁷ Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §221.

⁶⁸ Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §222, ingen bilaga använd.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Ibid.

Eriksson och hans framlidna maka. Paret Oscarsson rapporterade att de utan bidrag sedan moderns död våren 1920 vårdat flickan, de önskade härmed understöd för att finansiera Kerstins skolgång och betala för kläder inför skolstart. I parets anmälan nämner de även att flickans fader inte har ekonomi att betala för sådana saker då han får understöd från fattigvården.⁷¹

På dessa grunder beslöt nämnden jämlikt §29 mom. 3 i barnavårdslagen,⁷² att omhänderta flickan, samt att ge fosterföräldrarna 15 kr i månaden från 1:a december samma år, som vårdavgift. [Tyvärr finns ingen förklaring i lagtexten eller protokollet på varför man bestämt att ge utbetalningar retroaktivt].⁷³

Fall §225

Vid sammanträdet 10:e december kan man i protokollet läsa att ingenjören Thalén anmält att han innehade den utomäktenskapliga flickan Inga (f.1929) i sin vårdnad. Paret rapporterade att fadern lämnat vårdavgift åt dem på 25 kr i månaden till juli samma år, då han avlidit och modern sa paret Olofsson var oförmögen att lämna bidrag samt att nämnden borde ingripa.⁷⁴

Beslutet blev att omhänderta flickan enligt §29 mom. 3 i barnavårdslagen samt ge en utbetalning till fosterföräldrarna på 25 kronor i månaden från 1:a december samma år.⁷⁵

Fall §226

I protokollet från 10:e december står det att stalledrängen Jansson och hans hustru anmält att de innehade Ulla (f.1920) i sin vårdnad och att hon är värnlös då båda föräldrarna var avlidna samt att hon därmed borde bli omhändertagen av barnavårdsnämnden.⁷⁶

Nämnden lyssnade på fosterföräldrarna och omhändertog henne enligt §29 mom 3. i barnavårdslagen samt beslöt att betala stalledrängen och hans hustru 20 kr i månaden som vårdavgift från och med 1:a december samma år.⁷⁷

2.1.4 Sammanfattning av år 1930

När man kollar på de anledningar till att barnen blivit anmälda så är det *tolv* stycken barn av totalt 23 barn som rapporterats för vanart och med en liten marginal i skillnad endast *elva* som rapporterats för försummelse. Det är också värt att anmärka att när jag läst de bilagor till

⁷¹ Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §224, ingen bilaga.

⁷² §29 mom 3. 1924. "Finnes barn under sexton år vara i behov av vård på grund därav, att föräldrarna övergivit barnet eller avlidit, skall barnavårdsnämnden, där behovet icke annorledes avhjälpes, omhänderta barn"

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §225, ingen bilaga.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Stadsarkivet, AI Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 5 1930, §226, ingen bilaga.

⁷⁷ Ibid.

de fall som handlat om vanart har det varit brist på information om hemförhållanden. Det tycks sällan ha gjorts hembesök när det rörde sig om så kallad vanart, därmed blir det också troligen ett mörkertal i just försummelse då vad som på ytan räknas som vanart kan grunda sig i försummelse.

Många av de föräldrar som kallades in på möte med nämndens ordförande i dessa vanartade barns fall påstår att deras barn aldrig förr gjort sig skyldiga till vanart, men man tar aldrig fallet längre än så för att ta reda på varför de gjort som de gjort.

2.1.5 Tabell över de inrapporterade barnen 1930

Månader	Februari	Juni	December	Totalt
Antal barn	6	8	9	23
Vanart	1	5	6	12
Försummelse	5	3	3	11

2.2 Fall ur 1950 års protokoll

2.2.1. Februari

Vid sammanträdet i februari 1950 togs följande fall upp.

Fall §72 och §73

I oktober 1949 skickade en folkskollärare en anmälan till polisen i Linköping. Anmälan gällde hans elever Karl (f. 1937) och Sven-Erik (f. 1937) som anklagades för att ha stulit från sina arbetsplatser. Karl ska ha stulit både pengar och "diverse saker" medan Sven-Erik ska ha stulit omkring 100 cigarettaskar. Dessa saker ska pojarna delvis ha sålt vidare till sina kamrater. Vid ett senare förhör hos polisen erkänner Karl att han vid flera tillfällen stulit pengar, kulspeppennor och plånböcker. Med de stulna pengarna har han bland annat bjudit sin kamrat på bio. Sven-Erik erkänner att han stulit godsaker, cigaretter och pengar. Efter att ha blivit påkommen har, enligt arbetsgivaren, Karl börjat betala tillbaka värdet av det stulna. Sammanlagt blir han skyldig 108 kr och 85 öre (2 421 kr i 2023 års penningvärde⁷⁸) till två arbetsgivare. Sven-Erik blir skyldig att återbetala 100 kr och dessutom blir hans kamrat Stig (f. 1932), som tagit emot stöldgods, skyldig att betala 70 kr.⁷⁹

⁷⁸ SCB:s Prisomräknare

⁷⁹ Stadsarkivet, A I Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 25 1950, bilaga 72a

Barnavårdsinspektrisens redogörelse gjorde gällande att Stig bodde i en familj med god ekonomi. Visserligen många barn men tre av de äldre barnen hade arbete. Både pojkens konfirmationspastor och folkskollärare beskrev honom i svagt positiva ordalag. Stig hade tidigare varit anmäld för delaktighet i stöld.⁸⁰

Inspektrisens redogörelse angående Sven-Erik beskriver att han bodde med sin mor och styvfar. Sin biologiska far träffade han aldrig. Styvfadern var inte elak men heller aldrig riktigt vänlig. Familjen hade många barn men tre av de äldre barnen arbetade. Pojkens lärarinna beskrev honom som mer begåvad än sina klasskamrater och att han var trevlig och charmig. En annan fröken till honom beskrev honom dock som "en liten brottslingstyp". Sven-Erik hade tidigare varit anmäld för inbrott.

Om Karls hemförhållanden skrev inspektrisen inte särskilt mycket. Hans mor var sjuklig men båda föräldrarna arbetade. Han hade tidigare varit anmäld för inbrott.⁸¹

Fall §74

Också i oktober 1949 upptäcker trädgårdsodlaren Hjalmarsson att det har skett ett inbrott i dennes uthus. Någon skulle ha brutit upp en hönslucka och stulit ett tält samt flera verktyg. Vid ett senare förhör hos polisen erkänner bröderna Nils (f. 1938) och Gunnar (f. 1939) att de tillsammans med Rolf (f. 1938) mycket riktigt hade stulit tält och verktyg från Hjalmarssons uthus. Verktygen bestod av en fil, fyra borrar samt en skruvnyckel. De uppgav även att de tagit en borrarväng som de kastat på marken. Samtliga stöldgods lämnas senare tillbaka till Hjalmarsson.⁸²

Enligt samma polisrapport hade Rolf tidigare hörts angående stöld. Han bodde vid tillfället med sina föräldrar och fadern var rörmokare.⁸³ Inspektrisen skriver att hon gjort hembesök men antecknar ingenting angående detta.⁸⁴ Nils och Gunnar bodde med sin mor och styvfar. De båda hade tidigare hörts för stöld.⁸⁵

⁸⁰ Stadsarkivet, A I Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 25 1950, bilaga 72b

⁸¹ Ibid. bilaga 73a

⁸² Ibid. bilaga 74a

⁸³ Ibid. bilaga 74a

⁸⁴ Ibid. bilaga 74b

⁸⁵ Ibid. bilaga 74a

2.2.2 Juni

Vid sammanträdet i juni 1950 togs följande fall upp.

Fall §351

I en polisrapport beskrivs hur en pojke i maj 1950 gråtande ringt till polisen och sagt att hans mor ej kommit hem. När konstapeln kommit till platsen visade det sig att pojken befann sig hos sin mormor samtidigt som pojkens mor fanns på samma adress (det är oklart om det var i samma lägenhet eller en annan lägenhet på samma adress) i sällskap med en gift man. Mormodern verkade ej vara glad i situationen och poliskonstapeln menar att hon antagligen var den som drev pojken att ringa till polisen. Konstapeln följer med till pojkens hem som verkar vara "mycket fattigt och slarvigt". Där finns ytterligare ett barn. Modern till barnen dyker upp under tiden som konstapeln är där och hon förklarar att hon sökt upp den gifta mannen för att få pengar till sitt livsuppehälle.⁸⁶

En barnavårdsinspektris gör vid ett senare tillfälle hembesök hos familjen. Modern menade att hon vid tillfället då polisen tillkallades hade varit ute efter att låna pengar till sitt uppehälle. Hon hade först varit hos en bekant men fick inte låna av denne. Hon hade då vänt sig till den gifta mannen som lånat henne 3 kr. Modern menade att hon inte kunde arbeta då hon var sjuk. Hon fick stöd av socialvården men det räckte inte till att försörja henne och de två barnen. Inspektrisen beskriver lägenheten som mycket dålig och torftig. Hon skriver även att moderns mor bor i lägenheten vilket är lite oklart eftersom att barnens mormor ska ha bott på en annan adress enligt föregående polisrapport. Pojkarnas mor ska vid inspektrisens besök ha varit "mycket oförskämd [...] och skrek hysteriskt, att toge vi hand om pojkarna, så skulle hon taga livet av sig."⁸⁷

Fall §352

Barnavårdsinspektrisen rapporterar i maj 1950 att flera anmälningar inkommit angående fröken Rydén vars grannar menade att hon "för ett lösaktigt leverne" genom att ha tagit emot olika män samt genom att ha lämnat sitt barn, Ingrid (f. 1949) utan tillsyn. Det ska dessutom ha förekommit spritförtäring och bråk i lägenheten. Fröken Rydén själv menade att endast barnets far varit på besök och att bråk kunnat uppstå då han varit berusad.

⁸⁶ Stadsarkivet, A I Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 25 1950, bilaga 351a

⁸⁷ Ibid. bilaga 351b

Hon hade nyligen uppgett sig för att vara sjuk och oförmögen att arbeta men hennes läkare menade att hon ej var arbetsoförmögen. Inspektrisen noterade att rummet var fyllt av tobaksrök samt att fröken Rydén uppträdde “mycket bryskt och obalanserat och använde svordomar och grova tillmälen”.⁸⁸ Nämnden beslöt att Ingrid skulle omhändertas.⁸⁹

Fall §367, §368 & §369

I en polisrapport från november 1949 berättade lantbrukaren Svensson att några obehöriga personer hade huggit ned cirka 50 träd och byggt en hydda i hans skog. Pojkarna Kjell (f. 1934), Hans (f. 1933), och Bo (f. 1934) kallades till enskilda förhör där de erkände att de mycket riktigt hade sågat ned omkring 50-60 träd för att bygga en hydda. De hade av en lantbrukare fått tillstånd att bygga en risikoja. De ansåg dock att risikojan var för liten och de började istället att bygga en större hydda. När virket från nedfallna träd inte längre räckte till så började de att hugga ned växande träd. Samtliga pojkar gick med på att ersätta lantbrukaren Svensson för skadegörelsen.⁹⁰

Kjell var son till en sergeant och hade tidigare hörts angående skadegörelse. Hans var son till en fabrikör. Bo var son till en byggnadsarbetare och hade tidigare hörts angående skadegörelse.⁹¹ Om Hans skriver barnavårdsinspektrisen att pojken var hygglig och ej svåruppfostrad men att han var ointresserad av skolarbete.⁹² I en annan redogörelse beskrivs Kjell som otrevlig och svår att handskas med.⁹³ Bo beskrivs som trevlig och ordentlig samt att han gav ett gott intryck vid besöket på barnavårdskontoret.⁹⁴

En annan polisrapport från juni 1950 beskriver hur pojkarna Hans, Kjell och Bo hade kommit överens om att rymma från sina hem och “begiva sig till Danmark”. I maj 1950 hade de skrapat ihop lite pengar med vilka de köpte varsin biljett till Helsingborg. Väl framme där lyckades pojkarna hitta en oläst järnvägsvagn som de tillbringade natten i. Dagen därpå beslutade sig Bo för att återvända till Linköping medan de andra pojkarna liftade vidare till Malmö. Väl framme där stötte de på en annan pojke som tog med dem till en lägenhet där det bjöds på smörgåsar. Efter att ha tillbringat natten i en källartrappa plockades de upp av en

⁸⁸ Stadsarkivet, A I Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 25 1950, bilaga 352

⁸⁹ Stadsarkivet, A I Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 25 1950 §352

⁹⁰ Stadsarkivet, A I Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 25 1950, bilaga 367a

⁹¹ Ibid. bilaga 367a

⁹² Ibid. bilaga 367b

⁹³ Ibid. bilaga 368a

⁹⁴ Ibid. bilaga 369a

polispatrull. Till Malmöpolisen förklarar pojkarna att de olovligen byggt en hydda vilket orsakat deras föräldrar ett skadestånd på 300 kr. När de sedan anklagades för inbrott i en scoutstuga ansåg de att det var bättre att rymma hemifrån än att orsaka sina föräldrar ytterligare problem.⁹⁵ Nämnden beslutade att tilldela pojkarna varsin allvarlig varning.⁹⁶

Fall §370

I en polisrapport från april 1950 berättar diakonen Lars Eriksson att det på pojkhemmet där han är föreståndare hade skett penningstöld. I samma rapport återges ett förhör med pojken Bengt (f. 1934) som erkänner att han stulit 5 kr från Stig (f. 1934) men att han vid ett senare tillfälle återbördat den stulna summan. Bengt förklarade att då han erhållit en lön på 42 kr hade han gett 20 kr till sin moster som brukade laga mat åt honom. Därefter hade han lagt 10 kr i sin sparbössa, betalat en skuld på 5 kr samt betalat 5 kr i hyra till pojkhemmet. Då han efter det endast hade ett bar kronor kvar bestämde han sig för att låna pengar av Stig. Han visste att Stig hade sina pengar liggande i en låda som gick att låsa upp med samma nyckel som gick till Bengts rum. Stig hade 15 kr liggandes i lådan av vilka Bengt tog 5. Med dessa pengar gick han på bio två dagar i rad samt köpte kaffe. Efter att stölden hade upptäckts och föreståndaren haft samtal med alla boende på pojkhemmet hade Bengt blivit skrämmd och beslutat att ta 5 kr ur sin sparbössa för att obemärkt lägga tillbaka i Stigs låda. Bengt hade dock inte erkänt stölden innan förhöret hos polisen⁹⁷

Fall §371

En polisrapport från 1950 beskriver hur flickorna Kerstin (f. 1934) och Anna (f. 1935) på väg från arbetet hade gått förbi ett brandskåp. De bestämde sig för att skoja lite genom att krossa glaset och utlösa brandlarmet. De drog i handtaget till larmet och sprang sedan sin väg men då de blivit osäkra på om larmet faktiskt hade utlösts gick de tillbaka till brandskåpet. Väl där möttes de av en brandbil vilket gjorde att de sprang iväg för att gömma sig.

Om Kerstin berättar samma rapport att hon bodde med sina föräldrar samt att några kända psykiska sjukdomar inte fanns i hennes familj. Hennes mor hade dock vid ett par tillfällen sökt hjälp hos barnavårdsnämnden då flickan var svåruppfostrad.⁹⁸ Enligt

⁹⁵ Stadsarkivet, A I Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 25 1950, bilaga 367b

⁹⁶ Stadsarkivet, A I Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 25 1950 §367, §368, §369

⁹⁷ Stadsarkivet, A I Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 25 1950, bilaga 370a

⁹⁸ Stadsarkivet, A I Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 25 1950, bilaga 371a

barnavårdsinspektrisens redogörelse från juni 1950 hade Kerstins första arbetsgivare inget att anmärka på flickan. Hennes andra arbetsgivare beskrev henne dock som opålitlig och otrevlig. Hennes konfirmationsledare beskrev henne som "obegåvad och ointresserad". Flickans moder ska frekvent ha bett barnavårdsnämnden att omhänderta henne för skyddsuppfostran men sedan ångrat sig och velat behålla flicka hemma. Vidare beskrivs att hon hade ett besvärligt uppförande samt att hon ofta besökte danstillställningar med 18 årsgräns. Hennes mor beskrivs som nervös och utarbetad och "också kanske skuld till att förhållandet i hemmet icke är fullt tillfredsställande".⁹⁹

I en redogörelse angående Anna beskriver konfirmationspastorn henne som "efterbliven" och att hon hade svårt att följa med i undervisningen. Arbetsgivaren beskriver att hon skötte sitt arbete bra med att hon hade mycket dålig hygien. Även hennes lärare beskriver henne som otrevlig, lat och illaluktande.¹⁰⁰

Fall §372

I ett undersökningsprotokoll från maj 1950 beskrivs hur köpmannen Holm haft inbrott på kontoret till sin firma. Gärningsmännen skulle ha stulit ett 75-tal nycklar till hänglås, ett par pennor samt ungefär 80 öre i kontanter. Vid ett senare förhör erkände pojken Kjell-Erik (f. 1936) att han varit delaktig i inbrottet. Han hade en söndag i mars sammanstrålat med Jan (f. 1936) och Olof (f. 1936). När de gick förbi köpmannen Hells skrotgård kom de på tanken att klättra över porten och gå in på gården. De lyckades ta sig in på kontoret där Kjell-Erik hade hittat en plånbok vars innehåll han stal samt ett par pennor. Olof hade även stulit en nyckelring full med nycklar och Jan hade stulit en kniv. Även vid ett tidigare tillfälle under sommaren 1949 hade Kjell-Erik och Jan klättrat in på Hells skrotgård och stulit ett luftgevär. Vid förhörstillfället hade Kjell-Erik lämnat tillbaka det stulna samt lovat att ersätta Holm för luftgeväret eftersom han hade gjort sig av med det.¹⁰¹ Om pojkarnas hemförhållanden fanns inget särskilt att anmärka. Ingen av pojkarna hade tidigare hörts av barnavårdsnämnden.¹⁰²

Fall §373

I en polisrapport från maj 1950 beskrivs hur ett inbrott skulle ha skett i en redskapsbod i april 1950. En förbandslåda skulle ha stulits. Vid ett senare förhör hemma hos Per-Arne (f. 1943)

⁹⁹ Stadsarkivet, A I Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 25 1950, bilaga 371b

¹⁰⁰ Ibid. bilaga 371c

¹⁰¹ Ibid. bilaga 372a

¹⁰² Ibid. bilaga 372a

berättade pojkens mor att han den senaste tiden gjort sig skyldigt till mycket ofog och att han mycket riktigt hade stulit en förbandslåda vilken sedan hade lämnats tillbaka. Pojken beskrev att han och en annan pojke hade hittat nyckeln till redskapsboden varefter de hade gått in, krossat ett par fönster samt stulit förbandslådan. Därefter hade de låst efter sig och lagt tillbaka nyckeln. Per-Arne erkände även att han stulit ägg från ett hönshus.¹⁰³

2.2.3. December

Vid sammanträdet i december 1950 togs följande fall upp.

Fall §720

I oktober 1950 inkommer folkskoleinspektionen med en anmälan rörande Sven-Gunnar (f. 1940). Anmälan beskriver hur pojken ofta kom sent till skolan då han gick och la sig vid 11-12 tiden på kvällarna. Han gick heller inte hem efter skolan utan gick istället till ett bilgarage där han uppehöll sig hela eftermiddagarna. Han var svårhanterlig i skolan och gjorde inte sina läxor. Han saknade intresse för skolan men hade ett desto större intresse för bilmekanik. Sven-Gunnar ville vara ledaren bland sina kamrater och kunde bruka våld för att upprätthålla sin ställning.¹⁰⁴

I barnavårdsinspektrisen redogörelse säger Sven-Gunnars moder att pojken var svåruppfostrad. Moder säger att hon hade försökt hindra pojken från att gå till bilgaraget men att hon sedan gett upp. Hon säger också att hon ofta bråkar med sin man vilket beror på mannens spritmissbruk. Enligt redogörelsen har föräldrarna och pojken synts gå på stan tillsammans mitt i natten. Även grannar till familjen vittnar om dåliga förhållanden i hemmet.¹⁰⁵

2.2.4 Sammanfattning av år 1950

Av de 20 barn som tagits upp i detta material kan 16 betraktas som vanartiga och 4 som försummade av sina föräldrar. I de fall ur 1950 års protokoll som här har undersökts har det varit vanligt att det funnits bifogat en redogörelse om barnens hemförhållanden. Där har man konsekvent intervjuat barnens lärare, konfirmationspastorer, arbetsgivare och ibland även grannar. Detta gör att det med relativt god grund går att bedöma om barnen kan betraktas som vanartiga eller försummade enligt den definition som givits i kapitel 1.6.1.

¹⁰³ Stadsarkivet, A I Barnavårdsnämnden i Linköpings stad, Protokoll med bilagor, uppl. 25 1950, bilaga 373

¹⁰⁴ Ibid. bilaga 720a

¹⁰⁵ Ibid. bilaga 720b

2.2.5 Tabell över de inrapporterade barnen 1950

Månader	Februari	Juni	December	Totalt
Antal barn	6	13	1	20
Vanart	6	10	0	16
Försummelse	0	3	1	4

3. Avslutning

När vi påbörjade uppsatsen var vår tes att 1930 skulle präglas av fler fall av *försummelse* och 1950 mer av *vanart*. 1930 hade totalt tre fler barn inrapporterat än 1950 men 1950 hade också en mycket mer ojämn fördelning kategorierna emellan där vanart var mer överrepresenterat jämfört med 1930.

De slutsatser som går att dra ur källmaterialet är att de barn som anmäldes för vanart under de båda åren oftast gjort sig skyldiga till någon form av brott, oftast någon stöld i antingen grov eller ringa form. De kunde även göra sig skyldiga till sin vanartighet genom att inte sköta sig i skolan, då var de otrevliga, hade dålig hygien, skötte inte studierna eller uteblev helt från undervisningen. När det kom till försummelse var det oftast lite bredare. Det kunde vara allt från att deras biologiska föräldrar inte längre förmådde ta hand om sina barn, att misshandel förekom, dåliga förhållanden sett till miljön i hemmet eller dylikt.

I det material som vi läst har även livsförhållanden skrivits in. Under 1930 gjordes mycket få hembesök och det kan därmed finnas ett stort mörkertal. 1950 gjordes ett hembesök eller en familjeutredning i varje fall. Varför det gjordes så få hembesök 1930 jämfört med 1950 kan vi endast spekulera i. Kanske handlade det om resurser, det vill säga att barnavårdsnämnden hade en större organisation 1950 och därmed hade resurser nog att utreda varje fall mer utförligt. Vi vet att barnavårdsnämndens verksamhet successivt byggdes ut från och med 1924 års lagstiftning. Det kan även ha handlat om att synen förändrades, man kanske helt enkelt inte ansåg att en vidare utredning var nödvändig. Det verkar ändå som att de barn som blev rapporterade 1930 hade det sämre utifrån det som beskrivs medan barnen 1950 ofta hade förhållandevis bra hemförhållanden.

Det framstår som att barn som kan betraktas som vanartiga var vanligast under båda åren men ändå mer överrepresenterade 1950 jämfört med 1930. Procentuellt blev resultatet för 1930 52% vanart och 48% försummelse och 80% vanart respektive 20% försummelse för 1950. Skillnaden är ungefär 30 procentenheter mellan de båda årtalen, vilket vi anser är en relativt stor skillnad. Vi hade förväntat oss en större andel försummade barn 1930 men skillnaden mellan åren är betydande.

Vårt att minnas är att vi endast tagit med fallen från tre månader de respektive åren, det skulle kunna vara en ren tillfällighet att vårt resultat lutar åt vår tes. Det hade varit bättre om vi åtminstone haft tid att titta på alla fall från de två åren, även med uppföljningar på de som fick varningar eller vars ärenden bordlades. Det hade varit allra bäst om vi kunnat följa alla förstagångsrapporterade fall från 1930-1935 och 1950-1955 för att få en så bred och nyanserad bild av utvecklingen som möjligt perioden emellan. Detta talar emot vår tes, eftersom vi har tagit en ytterst kort period och därmed går miste om en stor del data som hade kunnat resultera i ett annat utfall.

Det är uppenbart att det sker förändringar inom socialpolitiken under åren 1930-1950. Däremot går det inte att peka på någon enskild reform som skulle kunna förklara den skillnad som syns i materialet. Det framstår som att boendeförhållanden för många av de familjer som tas upp är bättre 1950 än 1930. Att det finns fler fall 1930 där föräldrarna själva vill få sina barn omhändertagna kan också visa på att fler hade svårt att försörja sina familjer. Det finns dock inget i det forskningsmaterial vi läst som talar om direkta insatser för att förbättra människors boendeförhållanden. Stora insatser på det bostadspolitiska området som till exempel *miljonprogrammet* kommer först senare. Den arbetslöshetsförsäkring som infördes 1934 framstår inte som tillräckligt omfattande för att förklara den förbättrade levnadsstandarden. I materialet från 1950 är föräldrarna till de anmälda barnen nästan alltid arbetande. 1930 finns det mindre information angående föräldrarnas ställning på arbetsmarknaden. Med den ekonomiska kris som drabbade Sverige och världen från 1929 i åtanke kan man spekulera i om en större arbetslöshet var en faktor som påverkade familjerna. Vi har inte hittat någon forskning som går in i detalj på vad moderskapsunderstödet från 1933 och det allmänna barnbidraget från 1948 innebar. Det är rimligt att tro att dessa reformer fick effekt men hur stor effekten blev kan vi inte veta.

Det som har tidigare skrivits inom ämnet är bristfälligt, inte minst inom vårt specifika ämne. Det är på grund av detta svårt att säga något om huruvida vår uppsats möter upp tidigare resultat. Men på grund av detta "hål i forskningen", finns det nu utrymme att fortsätta på ämnet och bredda analysen och kunskapen om barnavårdsnämndens verksamhet. Verksamhetens påverkan på samhället och samtidens barns livskvalitet samt upprättandet och utvecklingen av verksamheten parallellt med folkhemmets utveckling. Vi har insett att det säkerligen finns mycket mer att hämta från de olika källorna, om man har större tidsspann. Man skulle i protokollen kunna hämta ut fler förstagångsrapporterade fall från de båda åren, lagtexter enligt barnavårdslagen som förändras och byts ut under perioden vilket säkerligen skulle kunna ge stöd för olika slutsatser.

Med allt det vi ovan återgett, skulle man kunna säga att det finns stöd för vår tes om att 1930 skulle präglas av fler fall av försummelse och 1950 mer av vanart. Det skulle dock krävas mer forskning för att kunna dra en säkrare slutsats om varför det är så.

4. Käll- och litteraturförteckning

Källor

Otryckta

Arkivmaterial

- Linköpings stadsarkiv
Barnavårdsnämndens protokoll med bilagor 1930 AI:5.
- Linköpings stadsarkiv
Barnavårdsnämndens protokoll med bilagor 1950 AI:25.

Tryckta källor

Officiellt tryck

Sveriges Rikes lag:

Paragraf 29, 1924 Nr.361, sida 602

SOU 2009:99. *Vanvård i social barnavård under 1900-talet*

Digitala

- *Kungl. Maj:ts proposition nr 150, Sveriges Riksdag*, <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/kungl-majts-proposition-nr-150_DL30150b1/html#totop> (Hämtad: 9/5-2023)
- Nationalencyklopedin. *NE ordböcker: Försummelse*. <https://www.ne.se/ordb%C3%B6cker/search?d=ne_sv_ordbok%2Cne_sv_sprakbruk%2Cne_sv_syno%2Cne_sv_skolordlista&s=f%C3%B6rsummelse> (hämtad 2023-03-28)
- Nationalencyklopedin. *NE ordböcker: Sedlig*. <https://www.ne.se/ordb%C3%B6cker/search?d=ne_sv_ordbok%2Cne_sv_sprakbruk%2Cne_sv_syno&s=sedlig> (hämtad 2023-03-28)
- Nationalencyklopedin. *NE ordböcker: Sedlighet*. <https://www.ne.se/ordb%C3%B6cker/search?d=ne_sv_ordbok%2Cne_sv_sprakbruk%2Cne_sv_syno&s=sedlighet> (hämtad 2023-03-28) (hämtad 2023-03-28)
- Nationalencyklopedin. *NE ordböcker: Vanartig*. <https://www.ne.se/ordb%C3%B6cker/search?d=ne_sv_ordbok%2Cne_sv_sprakbruk%2Cne_sv_syno&s=vanartig> (hämtad 2023-03-28)

Litteraturförteckning

- Florén, Anders, Henrik Ågren & Susanna Erlandsson. *Historiska Undersökningar: Grunder i historisk teori, metod och framställningssätt*. Lund: Studentlitteratur AB, 2018.
- Gustavsson, Martin & Svanström, Yvonne (red.). *Metod: Guide för historiska studier*. Lund: Studentlitteratur (2018).
- Sundkvist, Maria. *De vanartade barnen: mötet mellan barn föräldrar och Norrköpings barnvårdsnämnd 1903-1925*. Uppsala: Hjelm Förlag, 1994.
- Åmark, Klas. *Hundra år av välfärdsolitik: Välfärdsstatens framväxt i Norge och Sverige*. Umeå: Boréa Bokförlag, 2005.